

اظهار نظر کارشناسی درباره:
«لایحه حمایت از اطفال و نوجوانان»
(اعاده شده از شورای محترم نگهبان)

مقدمه

لایحه حمایت از اطفال و نوجوانان با هدف مرتفع ساختن خلأها و نارسایی‌های حقوقی و قضایی حوزه اطفال و نوجوانان و همچنین ضرورت تکامل نظام حمایتی اطفال و نوجوانان، در تاریخ ۱۳۹۷/۰۶/۰۶ با اصلاحاتی به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید و در راستای اصل نود و چهارم قانون اساسی نزد شورای محترم نگهبان ارسال شد. لکن شورای نگهبان این مصوبه را در برخی موارد واجد ابهام و در برخی موارد نیز واجد ایراد مغایرت با موازین شرع دانست که در این گزارش به بررسی این موارد و اصلاحات کمیسیون مربوطه در راستای رفع ایرادهای مزبور می‌پردازیم.

مخصوص سخن علمی

مشخصات طرح

دوره دهم - سال سوم

شماره ثبت:

۶۵

شماره چاپ:

۱۱۷۹

تاریخ چاپ:

۱۳۹۷/۸/۲۲

بررسی ایرادهای شورای محترم نگهبان و اصلاحات کمیسیون قضایی حقوقی

۱. به موجب بند اول نظرات شورای محترم نگهبان منظور از «پوشش بیمه‌ای کامل مشاغل» در جزء «۳» بند «ث» ماده (۶)، مشخص نیست و از این رو این عبارت واجد ابهام دانسته شده است. توضیح آنکه مطابق ماده (۶) مصوبه مجلس شورای اسلامی دستگاه‌ها و نهادهای مختلفی، در راستای تحقق اهداف این قانون عهده دار وظایفی شده‌اند. در بند «ث» این ماده وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی مکلف است اقداماتی از جمله «پوشش بیمه‌ای کامل مشاغل برای نوجوانان بین پانزده تا هجده سال شاغل» را انجام دهد. بر همین اساس گویا وزارت تعاون مکلف به بیمه نمودن نوجوان شاغل و پرداخت حق بیمه آنها شده است، در حالی که بر اساس سایر قوانین از جمله قانون کار، کارفرمایان ملزم هستند نسبت به بیمه کارگران واحدهای خود اقدام کنند. لذا این ابهام وجود دارد که آیا منظور از پوشش بیمه‌ای که وزارت تعاون باید انجام دهد نظارت بر این امر است یا وزارت تعاون باید خود متولی این موضوع شود. از این رو به نظر می‌رسد این ابهام در مصوبه وجود داشته باشد. بر همین اساس در مصوبه کمیسیون جهت رفع ابهام مزبور عبارت «پوشش بیمه‌ای کامل مشاغل» به عبارت «پوشش بیمه‌ای موضوع ماده (۱۴۸) قانون کار (۱۳۶۹/۸/۲۹)» اصلاح گردیده است.

معاونت پژوهش‌های

سیاسی - حقوقی

دفتر: مطالعات حقوقی

مشخصات گزارش

شماره مسلسل:

۲۴۰۱۵۹۰۶-۱

تاریخ انتشار:

۱۳۹۷/۸/۲۶

با توجه به توضیح پیش گفته به نظر نمی‌رسد این اصلاحیه بتواند ابهام مورد نظر را مرتفع سازد. چراکه با توجه به صراحت ماده (۱۴۸) قانون کار مبنی بر الزام کارفرمایان بر بیمه کارگران واحدهای خود، مشخص نیست آیا وزارت تعاون به عنوان کارفرما تلقی شده و ماده اصلاحی در صدد آن است که وزارت متولی پرداخت حق بیمه جوانان شاغل در واحدهای صنفی باشد یا منظور مقنن اقدام نظارتی وزارت تعاون در این خصوص است.

۲. به موجب بند دوم نظرات شورای محترم نگهبان، در ماده (۷) اطلاق الزام والدین خلاف موازین شرع شناخته شد. مطابق این ماده هر یک از والدین، اولیا یا سرپرستان قانونی اطفال و نوجوانان، مکلفند موجبات تحصیل آنان را فراهم کنند و در صورت استنکاف، عمل آنان واجد ضمانت اجرا دانسته شده است. کمیسیون محترم جهت رفع ایراد مذکور، ماده مزبور را به ترتیب زیر اصلاح کرده است:

«هر یک از والدین، اولیا یا سرپرستان قانونی طفل و نوجوان و تمام اشخاصی که مسئولیت نگهداری، مراقبت و تربیت طفل را برعهده دارند، برخلاف مقررات قانون تأمین وسایل و امکانات تحصیل اطفال و جوانان ایرانی مصوب ۱۳۵۳/۴/۳۰ از ثبت نام و فراهم کردن موجبات تحصیل طفل و نوجوان واجد شرایط تحصیل تا پایان دوره متوسطه امتناع کنند یا به هر نحوی از تحصیل او جلوگیری کنند، به انجام تکلیف یادشده و جزای نقدی درجه هفت محکوم می‌شود».

در این خصوص باید گفت با عنایت به اینکه بر اساس قانون مورد استناد نیز به نوعی اطلاق الزام والدین همچنان وجود دارد و از سوی دیگر قانون مزبور پیش از انقلاب به تصویب رسیده است، ایراد شورا به نظر کماکان به قوت خود باقی است.

۳. سومین بند از ایرادهای شورای نگهبان، ناظر به ماده (۹) مصوبه، مربوط به ابهام «آزار عاطفی» است. مطابق ماده مزبور: «هرگاه در اثر بی‌توجهی و سهل‌انگاری اشخاص غیر از والدین نسبت به اطفال و نوجوانان نتایج زیر واقع شود، مقصر علاوه بر پرداخت دیه به شرح زیر مجازات می‌شود:

(الف) ...

(ث) آزار جنسی یا عاطفی ناشی از بی‌توجهی و سهل‌انگاری شدید و مستمر حسب مورد به یکی از مجازات‌های درجه هشت قانون مجازات اسلامی».

به نظر می‌رسد ابهام شورای نگهبان از آنجا ناشی می‌شود که با توجه به اینکه در این لایحه تعریفی از آزار عاطفی ارائه نشده است مشخص نیست چه رفتارهایی می‌تواند مصداق آزار عاطفی قرار گیرد. به موجب اصلاحیه کمیسیون در بند «ث» ماده (۹) عبارت «یا عاطفی» حذف شده است لذا به نظر می‌رسد با حذف عبارت مزبور ابهام مرتفع شود. همچنین شورای محترم نگهبان در خصوص تبصره ذیل این ماده مقرر داشته اطلاق مجازات والدین نسبت به بند «ت» مغایر موازین شرع است. به موجب این تبصره: «هرگاه بی‌توجهی یا سهل‌انگاری والدین منجر به نتایج موضوع این ماده شود، حسب مورد به مجازات تا حداقل مندرج در بندهای فوق محکوم می‌شوند». از همین رو در گزارش کمیسیون این تبصره حذف شده است که این حذف نیز رافع ایراد خواهد بود.

۴. شورای نگهبان در خصوص تبصره «۱» ماده (۱۳) مقرر نموده است «اشکال فقهای معظم این شورا در خصوص مصوبه (پیوند اعضای بیماران فوت شده یا بیمارانی که مرگ مغزی آنان مسلم است) موضوع نامه شماره ۷۹/۲۱/۱۲۷۲ مورخ ۱۳۷۹/۹/۷، کماکان به قوت خود باقی است». توضیح این ایراد آنکه:

در زمان تصویب «قانون پیوند اعضای بیماران فوت شده یا بیمارانی که مرگ مغزی آنان مسلم است» (مصوب ۱۳۷۹/۱/۱۷)، مذکور در تبصره «۱» این ماده، شورای نگهبان ایرادهای شرعی خود را به استناد اصل چهارم قانون اساسی، پس از انقضای مهلت ۲۰ روزه مقرر در اصل نودوپنجم اعلام کرد. لکن بدون توجه به این ایرادها و علی‌رغم

تذکر شورا مبنی بر اینکه ایرادهای شرعی شورا مستند به اصل چهارم قانون اساسی محدود به زمان نیست، این قانون برای ابلاغ به رئیس‌جمهور ارسال گردیده و در حال حاضر نیز در حال اجراست. بر همین اساس چون ایرادهای شورای محترم نگهبان نسبت به این قانون رفع نشده است، لذا در این مصوبه نیز که به قانون مزبور ارجاع گردیده است شورای محترم نگهبان ایرادهای سابق خود بر این قانون را کماکان باقی دانسته است.

کمیسیون به منظور رفع این ایراد، ارجاع به قانون مزبور را حذف و عبارت «مشروط به اینکه عنوان مثله و اهانت و هتک نداشته باشد و همچنین برداشتن آن عضو مؤثر در مرگ او نباشد، از شمول این ماده مستثناست» را جایگزین آن نموده است که به نظر رافع ایراد باشد.

۵. به موجب بند پنجم نظرات شورای محترم نگهبان، در ماده (۱۷) الزام اقدام در صورت وجود هرگونه خطری خلاف موازین شرع شناخته شده است. به موجب این ماده عدم گزارش موارد کودک‌آزاری یا عدم انجام اقدام مناسب برای جلوگیری از خطر برای کودک در این‌گونه موارد جرم دانسته شده است. البته جرم‌انگاری در انتهای ماده منوط به آن است که خطر مشابه یا شدیدتری متوجه فرد مزبور نباشد. در واقع مفهوم مخالف این مقرر آن است که اگر خطر کم‌تری متوجه فرد بود، الزام به اقدام همچنان وجود دارد که شورای محترم نگهبان این اطلاق را واجد ایراد دانسته است از این‌رو عبارت «مشابه یا بیش‌تر» بعد از کلمه خطر در این ماده حذف شده که بر این اساس وجود هرگونه خطر موجب از بین رفتن الزام فرد می‌گردد. اصلاح مزبور به نظر رافع ایراد باشد.

۶. در بند آخر ایرادها در خصوص ماده (۱۸)، مقرر شده است «باید مقید به رعایت حقوق طفل و همچنین موازین شرعی گردد و الا اشکال دارد». در این ماده افشای هویت فرد گزارش‌دهنده موارد کودک‌آزاری مقید به رضایت وی و به موجب قانون بودن شده است. با توجه به ایراد شورای نگهبان قید سومی مبنی بر «رعایت حقوق طفل و موازین شرعی» نیز به دو قید قبلی اضافه شده است. به نظر می‌رسد این اصلاحیه نیز رافع ایراد خواهد بود.

نتیجه‌گیری

با عنایت به نکات و موارد مذکور در این گزارش، به نظر می‌رسد گزارش کمیسیون قضایی حقوقی بجز در خصوص مواد (۶) و (۷) موضوع ایرادهای بند «۱» و «۲» اظهارنظر شورای نگهبان، رافع ایرادها و ابهام‌های شورا باشد. در خصوص ماده (۶) لازم است در صدر جزء «۳» بند «ث» عبارت «نظارت بر» اضافه گردد و در ماده (۷) نیز باید الزام والدین به تحصیل طفل، مقید به رعایت مصلحت وی گردد.

